

ність, економічна ефективність, інтерактивність тощо) [3-5]. З цього переліку позитивних якостей дистанційної освіти в нашому випадку найбільш відчутно проявлялися такі: можливість для студента навчатися в будь-який час, будувати для себе індивідуальний графік навчання; можливість навчатися в будь-якому місці (особливо актуально для студентів-іноземців, які на час карантину вийшли за межі України); відсутність необхідності щодня відвідувати навчальний заклад (безсумнівний плюс за умов поширення небезпечної інфекції); можливість навчатися у своєму темпі; доступність навчальних матеріалів, які студент отримує електронною поштою або з сайту; мобільність (проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше і швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному навчанні); навчання в спокійній обстановці; індивідуальний підхід; зручність для викладача за умов карантинних обмежень.

Разом із тим, дистанційне навчання не позбавлене й низки недоліків, які ми, подібно до інших авторів [3; 4], спостерігаємо у своїй практиці. По-перше, необхідна сильна мотивація, тому підтримувати потрібний темп навчання самостійно, без стороннього контролю вдається не всім студентам. По-друге, досить проблематично якісно організувати дистанційне навчання, якщо на занятті передбачені навчальні експерименти, що обмежує формування практичних умінь і навичок. По-третє, дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності, упевненості, навичок роботи в команді, що вкрай важливо для майбутніх лікарів. По-четверте, виникає проблема ідентифікації студента й «студентської корупції», тобто нечесного й несамостійного виконання контрольних завдань, що створює загрозу недостатньо об'єктивного оцінювання знань студентів. І нарешті, гостро постає питання «комп'ютерної грамотності» викладачів і студентів, наявності сучасної комп'ютерної техніки і якості інтернет-з'язку.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що дистанційне навчання достатньо прийнятне при викладанні доклінічних дисциплін, зокрема фармакології, студентам-медикам з англійською формою навчання, але потребує врахування його плюсів і мінусів, а також ломки певних стереотипів щодо вищої медичної освіти. Можна прогнозувати, що після карантину в нашій педагогічній діяльності частково залишиться дистанційне навчання для позааудиторної самостійної роботи студентів, їх консультування перед ліцензійними іспитами, відпрацювання пропущених занять.

Список використаної літератури

1. Адамова І. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми / І. Адамова, Т. Головачук // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 10. – С. 3-6.
2. Годенко А. Іноземні студенти приносять Україні більше 3 мільярдів доларів [Електронний ресурс] / А. Годенко // Віче. 2020. Режим доступу: <https://iviche.com/news/inozemni-studenty-prynosiat-ukraini-bilshe-3-miliardiv-dolariv/>
3. Кузняк Н.Б. Современное дистанционное обучение. Преимущества и недостатки / Н.Б. Кузняк, Е.Ю. Гаген // Молодой ученый. – 2017. – № 11 (145). – С. 466-469.
4. Прибилова В.М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. – Вип. 4. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – С. 27-36.
5. Трайнев В.А. Информационные коммуникационные педагогические технологии : учеб. пособие / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – К. : Освіта, 2008. – 327 с.
6. Триндаде А.Р. Информационные и коммуникационные технологии и развитие человеческих ресурсов / А.Р. Триндаде // Дистанционное образование. – 2000. – № 2. – С. 5-9.
7. Pharmacology: textbook // V.M. Bobyrov, O.M. Vazhnicha, T.O. Devyatkina, N.M. Devyatkina. – 4th ed., updated. – Vinnytsia : Nova Knyha, 2018. – 552 p.

ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ В ПІДРУЧНИКАХ І ПОСІБНИКАХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ДЛЯ МЕДИЧНИХ ВИШІВ: ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ

Дегтярьова К.В.

Українська медична стоматологічна академія

Розглянуто види інтерактивних вправ у підручниках і посібниках з української мови як іноземної. Запропоновано види вправ і дидактичні умови їх використання.

Ключові слова: «фішбоун», ситуаційна імітаційна гра, інтерактивні вправи, українська мова як іноземна.

Types of interactive exercises in textbooks and manuals on Ukrainian as a foreign language are considered. Types of exercises and didactic conditions of their using are offered.

Key words: fishbone, situational simulation game, interactive exercises, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми. Прикметною рисою сучасного освітнього простору стала інтенсифікація дидактичних пошуків задля поглиблення знань і опанування навичок студентами, у тому числі й тими, хто обрав медичний фах. У роботі з іноземними студентами викладачі кафедри українознавства та гуманітарної підготовки УМСА прагнуть поєднувати найкращі здобутки традиційної освітньої системи й новітні інтерактивні методи, які, на наш погляд, найповніше враховують інтереси й потреби студентів, розширюють простір реалізації їхнього творчого потенціалу, мотивують до пошукової діяльності, надихають на репрезентацію власної мовленнєвої й фахової вправності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про актуальність проблеми застосування інтерактивних методів і технологій у освітньому просторі. До їх вивчення зверталися К.Робінсон, Г.Коберник, В.Мельник, Л.Пироженко, О.Пометун та інші, які обґрунтовували доцільність застосування інтерактивних методів для посилення ефективності процесу навчання. Лише протягом останнього часу з'явилися розлогі дослідження О. Башкір, М.Дяченко-Богун, Л. Штефан та інших, присвячені застосуванню інтерактивних методів у вищій школі.

Разом із тим ведеться активний пошук новітніх інноваційних форм і методів роботи, активно досліджується й узагальнюється досвід їх застосування у викладанні української мови як іноземної в медичних вишах. Приміром, у дослідженнях Т.Лещенко, Н. Бондар, М. Жовнір та інших ідеться про застосування інноваційних технологій у руслі інтерактивної методики: кейс-методу, технологій подкастингу, використання соціальних мереж як засобу самостійного вивчення української мови іноземними студентами й організації безпосередньо навчального процесу. Дослідниці зазначають, зокрема, що «використання соціальних мереж під час вивчення української мови як іноземної урізноманітнює рутинний шлях організації навчального процесу, мотивує студентів, заохочує їх долучатися до креативного процесу пізнання основ української мови. Віртуальне середовище дає можливість створити багатий довідково-ілюстративний матеріал, зокрема текстові фрагменти, графіки, анімації, звукові та відеоеlementи» [4, с. 205]. Характеризуючи використання новітніх аудіозасобів, Т.Лещенко й М.Жовнір слушно наголошують: «Ми переконані, що систематичне й раціональне використання викладачем-мовником навчальних записів забезпечить уміння студентів диференціювати головне й другорядне в прослуханому, чітко визначати тему повідомлення, поділяти текст на смислові частини, установлювати логічні зв'язки й змістові паралелі, окреслювати головну думку повідомлюваного. Вдало підібрані подкасти употужняють розвиток рецептивних аудитивних навичок роботи з фонетичним, лексичним, граматичним матеріалом, а головне – уміння розуміти прослухане» [5, с. 46].

Потребують оновлення й удосконалення традиційні засоби навчання, а саме дидактичне наповнення навчальних підручників і посібників на паперових носіях, що досі традиційно продовжують займати чільне місце, їхнє значення в навчальному процесі й зараз важко переоцінити. Такий шлях оновлення ми бачимо в застосуванні вправ і завдань, що спираються на інтерактивні методи навчання. Курс української мови як іноземної має суто практичне спрямування, оскільки значне місце відводиться практичній роботі студентів, удосконаленню вмінь самостійної роботи. Ефективними є інтерактивні методи навчання, тобто такі, що спонукають студентів активно включатися в навчальну комунікацію, продукуючи власні висловлювання з опертям чи без на зразки, мислити, зіставляти тощо.

Мета цієї розвідки – запропонувати вправи й завдання інтерактивного спрямування для посібників і підручників з української мови як іноземної в медичних вишах, привернути увагу викладацького загалу до цієї важливої лінгводидактичної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бурхливий розвиток освітніх технологій, загалом виклики сьогодення потребують пошуку нових підходів до традиційних засобів навчання – навчальних підручників і посібників на паперових носіях. У цій розвідці ми спробуємо запропонувати нові підходи до вправ і завдань з української мови як іноземної, що спираються на інтерактивні методи кооперативного навчання (за класифікацією О. Пометун і Л. Л.Пироженко) [6], які найдоцільніше пропонувати в навчальній літературі, а саме робота в парах і малих групах, а також метод «фішбоун» («риб'яча кістка», «риб'ячий скелет»). «Фішбоун» – спрощена назва методу японського вченого й педагога Каору Ісікави, особливий спосіб подачі навчальної інформації, що дозволяє наочно й образно продемонструвати процес аналізу будь-якого явища, що вкрай важливо саме зараз, коли в навчальному процесі зростає питома вага саме візуальної інформації, на що ми вже вказували (див. [2; 3]). Під час складання «риб'ячого скелета» студенти вчаться працювати в групі чи парами, можуть візуалізувати причинно-наслідкові зв'язки, ранжувати різні фактори, явища тощо за їхньою значущістю, вчаться оцінювати явища дійсності, тим самим розвиваючи здатність критичного мислення.

Зазначимо, що традиційно «риб'ячий скелет» складається з чотирьох блоків / частин: «голови», де позначається головне питання, проблема чи тема; «кісточок угорі», в яких фіксуються причини і/чи основні поняття, підтеми тощо; «кісточок унизу» – конкретних фактів, що підтверджують різні причини, й «хвоста», що містить висновки й узагальнення. Важлива умова раціонального застосування цього методу – це ранжування одиниць аналізу за ступенем актуальності: чим ближче до голови, тим важливіше. Робити записи варто, спираючись на принцип «стисло, точно, лаконічно» і використовуючи тільки кілька іменників, не більше трьох, що стисло відображають суть.

Вправи, що ґрунтуються на методі «фішбоун», доцільно, на нашу думку, використовувати з різною метою:

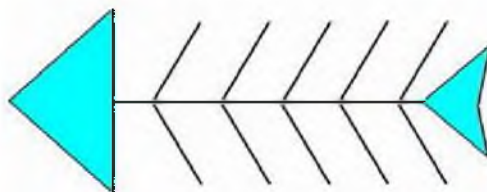
1) у системі післятекстових вправ:

Прочитайте текст і зробіть записи, використовуючи прийом «фішбоун», де голова риби – тема тексту, верхні кісточки – підтеми тексту, нижні кісточки – ключові слова підтем, а хвіст – висновки тексту;

2) як узагальнення вивченого матеріалу, наприклад, при вивченні типів запитань лікаря:

Узагальніть вивчений матеріал за допомогою прийому «фішбоун» (риб'ячий скелет) і запишіть його.

Підказка: голова риби – назва теми, верхні кісточки – основні поняття теми, нижні кісточки – слова, що пояснюють ці поняття (ключові слова), хвіст – висновок. Записи робіть стислими.

Вважаємо, що вправи із застосуванням прийому «фішбоун» мають потужний потенціал і їх можна використовувати для індивідуальної, парної й групової роботи, причому і в аудиторії, і під час самостійної роботи.

Не менш важливі вправи, спрямовані на роботу в парах і малих групах. Це особливо ефективно застосовувати на аудиторних заняттях у медичних вишах, де в академічних групах традиційно навчаються в середньому близько десяти студентів, тож їх можна об'єднати в три, а то й дві групи.

На початкових етапах навчання студентів роботи в малих групах особливо ефективна технологія роботи в па-

рах. Її можна використовувати з різною дидактичною метою: для засвоєння, закріплення, перевірки знань. За умов парної роботи всі студенти на практичному занятті отримують можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає студентам можливість подумати, обмінятися ідеями з партнером і потім озвучити це на загал. Ця форма роботи сприяє розвитку навичок спілкування, уміння висловлюватись українською як іноземною, пізніше – переконувати, вести діалог, дискусію. Разом із тим така співпраця не дає можливості ухилитися від виконання завдання.

Для роботи в парах пропонуємо використовувати такі завдання:

За відповідями пацієнта сформулюйте запитання лікаря.

- ?
- *Бондаренко Іван Миколайович.*
- ?
- *Сорок п'ять (45) років.*
- ?
- *У магазині «Все для дому».*
- ?
- *Продавцем-консультантом.*
- ?
- *Вулиця Соборності, сорок шість (46), квартира дванадцять (12).*
- ?
- *Нуль п'ятдесят, двісті сорок п'ять, сімдесят п'ять, тридцять (050-245-75-30).*
- ?
- *Так, я одружений / жонатий.*
- ?
- *Так, дочка. Вона живе з нами.*

Чи таку вправу:

Складіть діалог і прочитайте в особах. Використовуйте запитання і відповіді з таблиці.

<i>Який біль: сильний чи слабкий? Зуб сильно болить? Біль швидко припиняється?</i>	<i>Сильний біль. (Зуб болить дуже сильно.) Так, біль сильний (Ні, біль слабкий). Так, досить швидко. Біль припиняється відразу після їди.</i>
<i>Біль гострий чи тупий?</i>	<i>Біль тупий. Болить увесь час, але не сильно.</i>
<i>Якого характеру біль: ниючий чи сіпальний?</i>	<i>Біль сіпальний. Зуб сіпає. Біль ниючий. Зуб ниє.</i>

Співпраця в парах готує студентів до подальшої роботи в групах. Групова робота забезпечує взаємодію між студентами й певною мірою сприяє розвитку їхньої самостійності, оскільки викладач почасти виступає організатором початку й кінця роботи: формулює завдання, спільну інструкцію щодо виконання, разом зі студентами бере участь у оцінюванні їхньої роботи, яка перетворюється з індивідуальної діяльності окремих студентів у співпрацю. Чільне місце в груповій роботі мають посідати ситуативні імітаційні ігри, спрямовані на відтворення відомих студентам процесів, дій, видів професійної діяльності. Застосування ситуативних імітаційних ігор потребує ретельної підготовки. Як зазначають О. Пометун і Л. Пироженко, методично правильна організація роботи передбачає таку послідовність: перший етап – мотиваційно-планувальний, під час якого відбуваються планування роботи й підготовка. Наступний етап – тренувальний, що передбачає виконання певних дій, процедур, операцій. Третій етап – власне гра. Завершальний етап – рефлексивний. Після закінчення вправи проводиться ретельний аналіз учасниками і «спостерігачами» набутого досвіду, їхніх думок і почуттів [6, с.49], тож вправи для таких ситуативних імітаційних ігор мають бути ретельно підготовлені, варто пропонувати опис конкретних комунікативних тактик кожного з учасників, а на початку вивчення курсу – ще й мати необхідний лексико-граматичний супровід.

Наприклад, можна запропонувати скласти й розіграти такі ситуації в стоматологічній поліклініці:

1. До вас звертаються друг і подруга за порадою, в яку стоматологічну поліклініку чи кабінет краще звернутися по допомогу. Розкажіть про поліклініку чи кабінет, де поліклініка чи кабінет знаходиться, які відділення там є, хто з лікарів там працює, які види стоматологічної допомоги вони можуть надавати.

2. У вас заболів зуб / ви хочете вирівняти зубний ряд / у зубі утворилася порожнина. Вам потрібна порада і ви звертаєтесь до свого знайомого студента / своєї знайомої студентки з Української медичної стоматологічної академії. Попросіть розповісти, в яку стоматологічну поліклініку чи кабінет краще звернутися. Спитайте про поліклініку чи кабінет, де вона / він знаходиться, які відділення там є, хто з лікарів там працює, які види стоматологічної допомоги вони можуть надавати.

Чи таку:

- 1. Ви лікар. Розпитайте пацієнта про симптоми хвороб ясен. Застережіть його від ризику розвитку пародонтиту, якщо не лікувати гінгівіт. Використовуйте інформацію зі схеми.*
- 2. Ви хворий, в якого є всі симптоми гінгівіту. Поскаржтеся на стан здоров'я ротової порожнини, розкажіть, як змінився стан ваших ясен. Дайте вичерпні відповіді на всі запитання лікаря. Можете використовувати слова і фрази з таблиці.*

Робота в малих групах сприяє досягненню особистісно-орієнтованого навчання, урахуванню індивідуальних потреб студентів, тож має велике значення процес розподілу студентів на групи. Відомо, що студентів з нижчим рівнем володіння мовою потрібні не стільки сильні, скільки терплячі й доброзичливі партнери. Досить активному студенту потрібен партнер, який здатен стежити за ходом міркувань, тому не рекомендується об'єднання в малі групи за бажанням студентів, ця прерогатива має залишатися у викладача.

Отже, парна й групова робота має вагомий переваги, оскільки вона уможливорює формування й розвиток конкретних компетентностей у режимі діалогу. Невеликі групи дозволяють викладачеві бачити кожного студента в процесі практичної діяльності, сприяють виникненню стійких зв'язків між усіма присутніми, стимулюючи процеси глибокого осмислення діяльності. Парна й групова робота – це передовсім співпраця викладача і студентів, що дає змогу реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги й розвитку творчості, а саме творчість стимулює розвиток мислення, інтересів, дослідницьку діяльність.

Список використаної літератури

1. Башкір О.І. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі / О.І. Башкір // *Педагогіка та психологія*. – 2018. – Вип. 60. – С. 33-44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpri_red_2018_60_6
2. Дегтярьова К. В. Про концепцію посібника з української мови як іноземної крізь призму тенденції до візуалізації / К. В. Дегтярьова // *Молодий вчений*. – 2019. – № 5.1 (69.1). – С. 76 - 79.
3. Дегтярьова К. В. Комп'ютерна мультимедійна презентація у системі засобів навчання з української мови як іноземної / К. В. Дегтярьова // *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 7–8 листопада 2019 р.)*. – Полтава : Вид-во "Аструя", 2019. – С. 101-107.
4. Лещенко Т. О. Дидактичний сегмент соціальних мереж в контексті осучаснення формату вишівського викладання мовних дисциплін іноземцям / Т.О. Лещенко, М. М. Жовнір, М. В. Асламова // *Молодий вчений*. – 2020. – № 7.1 (83.1). – С. 93-96.
5. Лещенко Т. О. Технологія подкастингу в руслі цифровізаційних тенденцій мовної освіти іноземних студентів-медиків / Т. О. Лещенко, М. М. Жовнір // *Open educational e-environment of modern University = Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету : електронне наукове фахове видання*. – 2020. – № 9. – С. 41-53.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 136 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ МЕДИЧНИХ КАДРІВ

Дельва М.Ю., Самарченко Л.А., Литвиненко Н.В., Пінчук В.А., Дельва І.І., Пурденко Т.Й., Гладка В.М., Таряник К.А., Кривчун А.М., Санік О.В., Силенко Г.Я., Палєнка О.Є., Піддубна О.О.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено питання організації аудиторної й позааудиторної самостійної роботи студентів (СРС) на кафедрі нервових хвороб з нейрохірургією та медичною генетикою Української медичної стоматологічної академії.

Ключові слова: самостійна робота студентів, позааудиторна робота, студенти.

The article is devoted to the organizational issues of classroom activities and extracurricular independent work of students at the Department of Nervous Diseases with Neurosurgery and Medical Genetics of the Ukrainian Medical Stomatological Academy.

Key words: independent work of students, extracurricular work, students.

Підготовка висококваліфікованих медичних кадрів визначає якість надання медичної допомоги населенню будь-якої країни. Тому серед пріоритетних напрямів державної політики в галузі охорони здоров'я в контексті євроінтеграції України визначено проблему постійного підвищення якості медичної освіти, модернізацію змісту й форм організації навчального процесу. Пошук нових, ефективніших форм навчання є запорукою успішної підго-